

**Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української літератури**

***ПЕРЕЖИТКИ ДАВНІХ ШЛЮБНИХ НОРМ
У ВЕСІЛЬНОМУ ФОЛЬКЛОРИ***

**СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
підготовки бакалавра
денної форми навчання**

**Луцьк
2022**

Силабус вибіркового освітнього компонента «Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі» підготовки бакалавра денної форми навчання. 10 с.

Розробник Давидюк В.Ф. доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури

Силабус вибіркового освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри української літератури.

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року.

Завідувач кафедри

доц. Яручик В. П.

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна / заочна форма навчання	бакалавр	Нормативна / Вибіркова
		Рік навчання <u> 4 </u>
Семестр <u> 8-ий </u>		
Лекції <u> 32 </u> год.		
Практичні (семінарські) <u> 24 </u> год. Індивідуальні <u> </u> год.		
Самостійна робота <u> 86 </u> год.		
Консультації <u> 10 </u> год.		
ІНДЗ: <u> € </u>		Форма контролю: залік
Мова навчання		українська

2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАДАВАЧА ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Прізвище, ім'я та по батькові **Давидюк Віктор Феодосійович**

Науковий ступінь **доктор філологічних наук**

Вчене звання **професор**

Посада **професор кафедри української літератури**

Контактна інформація **0955220036 davidiyk.viktor@vnu.edu.ua**

Дні занять <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi> ПС-Розклад v.3.8.2

3. АНОТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Силабус вибіркового освітнього компонента «Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 03 – гуманітарні науки, спеціальності 035 – філологія «Українська мова та література».

Курс спрямований на засвоєння здобувачами освіти знань про пережиткові форми давніх шлюбних стосунків, які відобразилися у весільному фольклорі. Початкові відомості здобувачі освіти отримали в процесі вивчення теми «Родинно-обрядовий фольклор» освітнього компонента «Український фольклор».

Мета полягає в усвідомленні процесу зародження та еволюції унормованих шлюбних стосунків.

Завдання освітнього компонента виробити в здобувачів освіти вміння «відчитувати» давні пережитки в текстах весільних пісень, оскільки самі обряди на зараз відомі лише в етнографічних записах XIX– XX ст. а також сформувати навички, необхідні для створення освітньо-пізнавального інвенту з цієї теми та способів його популяризації.

Компетентності

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5. Здатність до особистісного та професійного самовизначення, самоствердження, самореалізації впродовж життя, до творчого пошуку, презентації результатів власної професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності, досягнення суспільства на основі розуміння історії, закономірностей розвитку предметної галузі; цінувати багатоманітність у суспільстві.

ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії, її реалізації в професійній діяльності

Фахові компетентності (ФК)

ФК 5. Здатність критично осмислювати надбання й новітні досягнення філології, педагогічної науки, методики навчання мови та літератури, здійснювати їх структурування та інтеграцію під час виконання професійних завдань з урахуванням класичних і новітніх методологічних та методичних принципів, вимог Нової української школи; формувати в учнів предметні компетентності з української та польської / англійської мов.

ФК 6. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук інформації з метою використання в професійній діяльності, критично її оцінювати, використовувати цифрові технології в освітньому процесі; формувати в учнів позитивне ставлення до відповідального використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

ФК 7. Здатність усвідомлювати культурне різноманіття, відповідальність за збереження культурної, мовної та літературної спадщини

ФК 8. Здатність використовувати сучасні наукові досягнення, освітні інновації під час викладання мов та літератур у загальноосвітніх навчальних закладах; обмінюватися досвідом професійної діяльності; до моніторингу педагогічної діяльності, визначення умов і ресурсів професійного розвитку впродовж життя.

ФК 12. Здатність використовувати теоретичні підходи, дослідницькі парадигми та концепції в галузі лінгводидактики, української мови та літератури в типових професійних ситуаціях; бути активним і компетентним учасником усної та писемної наукової комунікації в професійній сфері.

ФК 13. Здатність використовувати теоретичні підходи, дослідницькі парадигми та концепції в галузі лінгвістики, літературознавства та культурології в типових професійних ситуаціях; здійснювати лінгвістичні та літературознавчі дослідження; бути активним і компетентним учасником усної та писемної наукової комунікації в професійній сфері; керувати дослідницькою діяльністю учнів.

ФК 16. Здатність усвідомлювати культурне різноманіття, відповідальність за збереження культурної та мовної спадщини.

На вивчення навчального освітнього компонента відводиться 150 год/5 кредитів

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю/Бали
Змістовий модуль 1. Історія розвитку сімейних стосунків						
Тема 1. Сучасна практика традиційних спільнот як джерело вивчення пережиткових норм шлюбних стосунків		2	2	6		
Тема 2. Первісний проміскуїтет		2	2	5		

як відправна модель для введення шлюбних обмежень. Інцест.						
Тема 3. Матріархальна сім'я та її похідні. Полігінія. Ендогамія.		2		5	2	
Тема 4. Комунальний гетеризм, його похідні та рецидиви.. Снохачество в московитів, як вид комунального гетеризму (похідне від «сноха» – невістка) а вона від «сношатся» – злягатися). В українців «невістка» – не вість хто, тобто невідома, незвідана, непробувана. «Великі будинки» в традиційних спільнотах і «красніе уголки» в перших промосковських комунарів. Вплив праці Ф. Енгельса «Походження сім'ї, держави і приватної власності». В умовах такої комуни жили робітниці на швейній фабриці К.Маркса.		2	2		2	
Тема 5. Ритуальний гетеризм, агамія. Геродот про норми агамії та гетеризму в ранньозалізному віці.		2	2	8		
Тема 6. Ініціація як механізм виключення дітей з кола сексуальних партнерів.		2	2	8	2	
Тема 7. Економічні важелі еволюції сім'ї. Уксорілоакльний шлюб – основа родового суспільства. Велика сім'я. Поліандрія – як наслідок промислової кризи мисливського суспільства. Екзогамія.		2	2	6		
Тема 8. Парна сім'я та її відхилення. Сорорат у пастухів, Конкубінат у рільників. Левірат та фалічний культ у пастуших народів. Менгіри в культурі скифів та болгар.		2	2	6	2	
Тема 9. Патріархальна сім'я та її шлюбні норми. Полігамія в пастухів, Моногамія в		2	2	8		

хліборобів.						
Тема 10. Пунолюанська сім'я. Артокузенний та кроскузенний шлюби		2		4		
Тема 11. Індивідуальний шлюб та сучасні паранормальні шлюбні стосунки		2	2	4	2	
Разом за модулем 1		22	18	60	8	
Змістовий модуль 2. Відображення пережиткових форм шлюбних стосунків у весільному фольклорі						
Тема 11. Обряд сватання – культурна спадщина мисливців мезоліту та неолітичних скотарів. Відсутність пісенного супроводу обряду. Матріархальні норми		2		6		
Тема 12. Заручини, злюбини, зальоти – модифікація сватання. Матрилокальна сутність перебування молодої пари.		2		4		
Тема 13. Похід молодого з боярами по молоду. Відображення у весільному фольклорі енеолітичної норми шлюбу умиканням. Шлях до молодої як ініціційна подорож молодого. «Комора» як шлюбне поселення. Дівоча ініціація та дефлорація як фіналізація шлюбного союзу..		2	2	6	2	
Тема 14. «Перезва» – обряд створення великої сім'ї – пережиток родового ладу. Прояви ритуального гетеризму на означення нової сімейної спільноти.		2	2	6		
Тема 15. «Пироги» і уксорілокальний шлюб.		2		4		
Разом за модулем 2		10	4	26	2	
Всього		32	22	86	10	залік 100 балів
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд надавача освітніх послуг, кафедри)						

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

1	Форми і види шлюбних стосунків. Джерела пошуку інформації про пережиткові форми шлюбних стосунків у традиційних спільнот.	2
2	Шлюб у казках: форми і норми	2
3	Шлюбні стосунки в календарному фольклорі. Норми індивідуального шлюбу у колядках і веснянках.	2
4	Купальський обряд як форма ритуального гетеризму	2
5	«Гірки» як пережиток передініціаційних дівчачих будиноків у народних нараціях мешканців с. Нуйно та в репортажах журналістів	2
6	Сороміцький зміст «сваських пісень» як прояв ритуального гетеризму в межах «великої сім'ї».	2
7	«Червоні лінії» прояву сексуальності в українських шлюбних нормах та весільній традиції.	2
8	Типологія й феноменологія волинського весілля	2
9	Типологія й феноменологія західнополіського весілля	2
10	Створення та презентація сценарію сучасного одноденного весілля з використанням традицій регіону	2
11	Створення освітньо-пізнавального інвенту на тему давніх весільних традицій, які можуть викликати зацікавленість реципієнтів, на телебаченні, в цифрових мережах, у коледжі, в школі тощо. Форма довільна.	2
12	Презентація сценарію та практична постановка фрагментів традиційного весілля	2

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи здобувачів освіти

Самостійна робота здобувачів освіти включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, яка передбачає, зокрема, ознайомлення з художніми текстами, опрацювання критичних джерел, активізацію теоретичних понять, а також окремих спеціальних питань зі сфери міждисциплінарних взаємозв'язків, творчі та пошукові завдання тощо.

Ефективність самостійної роботи здобувача надавач освітніх послуг виявляє під час практичних занять, індивідуальних консультацій, під час тематичного тестування і відбиває в загальній оцінці за тему.

Загальні вимоги до виконання завдань творчого характеру: творчий характер робіт як визначальний критерій (новаторський характер в осмисленні теми, нові жанрові підходи, стильові пошуки), грамотність.

Загальні вимоги до виконання активізації теоретичних понять: ці завдання передбачають практичне застосування термінів.

Загальні вимоги до виконання підготувати реферат: знати основні й додаткові джерела з теми; вміти користуватися інтернет-ресурсами; критично аналізувати опрацьовану літературу; логічно й послідовно викладати матеріал; ілюструвати виклад фактами, прикладами; вміти подати власний матеріал у письмовій та усній формах.

1	Опрацювати книгу IV «Мельпомена» в «Історіях» Геродота (с.180 – 228)	8
2.	Вибрати фактаж про весільні звичаї українців XVII ст в «Описі України» Г. Боплана (Як відбуваються весілля).	8
3.	Ознайомитись із есеєм Докії Гуменної «Благослови мати»	6
4	Опрацювати підрозділ «Весільні обряди» (с. 195 – 211) та «Шлюбний ритуал та обряди на Україні» з монографії Хв. Вовка «Студії з української етнографії та антропології»	6
5	Знайти описи весілля у творах українських письменників XIX ст.	6
6	Написання сценарію та практична постановка фрагментів традиційного весілля	12
7	Написання сценарію сучасного одноденного весілля з використанням традицій регіону	12
8	Популяризація давніх весільних традицій, які можуть викликати зацікавленість реципієнтів, на телебаченні, в цифрових мережах, у коледжі, в школі тощо. Форма довільна.	12

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготувати реферат на одну з тем:

1. Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Нуйно.
2. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Велимче .....
3. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Нові Червища..
4. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Гута Камінська..
5. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Годомичі..
6. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Уховецьк.
7. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Тур.
8. . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Сварицевичі
9. Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі села Серкизів
- 9 . Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі Старовижівщини
10. Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі Ратенщини
11. Пережитки давніх шлюбних норм у весільному фольклорі мого села.
12. Національні особливості українського весілля.
13. Що є українського в сучасних весіллях
14. Іноземні привнесення в сценарій сучасного весілля
15. сучасне весілля на Волині.
16. Сучасні весілля на Гуцульщині.
17. Сучасні весілля на Західному Поліссі.
18. Сучасні весілля на Опіллі
19. Сучасне весілля на Середньому Поліссі.
20. Реконструкція змісту гри-веснянки «Жучок» (у лемків «Джуннджик», у словаків «Дюндя»)

8.ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Результат заліку визначається сумою балів набраних за виконання трьох творчих завдань (10 – 12 теми практичних до 20 балів кожна) та набраних за усні відповіді на решті

практичних занять. Пропущені заняття та додаткові бали можуть бути надолужені написанням рефератів із запропонованих тем (до 10 балів кожний)

9. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика надавача освітніх послуг щодо здобувача освіти. За умови поважної причини відсутності на практичних заняттях чи модульній контрольній здобувач освіти має право скласти відповідні теми практичних занять чи модульну контрольну роботу.

Політика щодо академічної доброчесності. Робота з художніми творами, пошуковий характер завдань, зокрема синтетичного типу унеможливають використання готового матеріалу. Модульні та інші види робіт перевіряються з урахуванням політики академічної доброчесності.

Політика щодо крайняків (дедлайнів) та перескладання. Пропущені з поважних причин заняття чи модульні контрольні здобувач освіти має право скласти впродовж двох тижнів після повернення до навчання. Останній тиждень семестру – корекційний.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. К., 1988. 189 с.
2. Боплан Г. Опис України.// Боплан, Гйом. Опис України. Меріме, Проспер. Українські коаки та їні останні гетьмани. Богдан Хмельницький. Львів, 1990.
3. Весілля: У 2 т. К.: Наук. думка, 1970. Кн. 1. 451 с.; Кн. 2. 476 с.
4. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
5. Грушевський М. Історія української літератури. У 6 т. 9 кн. К., 1993. Т.1.
6. Давидюк В. Регіональна специфіка волинського весілля // Давидюк В. Концепції і рецепції. Луцьк: Твердиня, 2007// Давидюк В. Концепції і рецепції. – Луцьк: Твердиня, 2007. С. 93 – 103
7. Давидюк В. Діахронія волинського весілля. С. 93 – 103
8. Давидюк В. Походження українського фольклору. Конспект лекцій. Луцьк: Вежа, 2006. 120 с..
9. Реліктові форми шлюбу в українських казках// Фольклористичні зошити. 2009. Вип.12. С. 19 –37
10. Давидюк В. Шлюб у казках : форми і норми // Література, фольклор, проблеми поетики. Вип.34. К., 2010. С. 103 – 118
11. Кондратович А. Весілля на Поліссі. Луцьк, 1996. 112 с.
12. Лозинський Й. Українське весілля. К.: Наук.думка, 1992. 174 с.

13. Марчук З. Генеалогія українського весілля. Луцьк, 2005.
14. Марчук З. Шлюбні стосунки в колядках і щедрівках // Фольклористичні зошити. – Вип. 6.
15. Турське весілля // Пісні з-над берегів Турського озера. В опрацюванні І.О.Денисюка. Луцьк, 2004. С.5 – 224.
16. Уховецьке весілля // Фольклористичні зошити. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 8.
17. Годомицьке весілля // Фольклористичні зошити. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 8.
18. Весілля у Сварицевичах // Фольклористичні зошити. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 8.
19. Уховецьке весілля // Фольклористичні зошити. Збірник наукових праць. 2005. Вип. 8.
20. Давидюк В. Ковальчук Л. Поетика західнополіського весілля. Луцьк: Вежа, 2022.